

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัว
ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย กรณีศึกษา
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันปาม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
Development of a Family Participation Model for Promoting Child Development:
A Case Study of Ban Sanpamuang Child Care Center,
Mueang District, Phayao Province

จุฑามาศ ผลมาก*¹ ปรัชญาพร ธิสาระ¹ ดาว เวียงคำ¹ อมรรัตน์ ดวงปัญญา²
Jutamas Ponmark*¹ Pradchayaporn Thisara¹ Dao Weiangkham¹ Amornrat Duangpanya²

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ประเทศไทย 56000

¹School of Nursing, University of Phayao 56000

²ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันปาม่วง พะเยา ประเทศไทย 56000

²Ban Sanpamuang Child Care Center, Phayao, Thailand 56000

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยและเพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มแกนนำในการพัฒนารูปแบบเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน และ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กและผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนของครอบครัว จำนวน 31 คู่ การดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเตรียมการ ระยะดำเนินการตามรูปแบบ และระยะประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองและแบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา สถิติ t-test และ McNemar test ผลการศึกษา พบว่า 1)รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การประเมินปัญหา การนำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูล การจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และการติดตามประเมินผล 2)คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการโดยรวมหลังการใช้รูปแบบเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3)พัฒนาการเด็กหลังการใช้รูปแบบมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ การมีส่วนร่วมของครอบครัว การส่งเสริมพัฒนาการ

Abstract

This participatory action research aimed to develop a model of family participation for promoting child development and to study the effectiveness of a model of family participation for promoting child development. The samples in this study included: Group 1 for developed the model included 8 main leaders selected by purposive sampling method. Group 2 was the target group that included 31 dyads of children and their parent who was representing their family. The research methodology included 3 phases: preparation phase, implementation phase, and evaluation phase. The research instruments were parental behaviors on promoting child development questionnaires, and the Denver Developmental Screening Test II (Denver II). The data were analyzed by using descriptive statistics, t-test, and McNemar test. The study findings revealed 1) the family participation model for promoting child development consisted of 5 components: assessing the problem, data presentation and analysis, activities, parents' participation, and evaluation; 2) the mean score of parental behaviors on promoting child development after using the model significantly increased at .05; and 3) child development after using the model significantly changed at .05.

Keywords: development of model, family participation, and promoting child development

บทนำ

พัฒนาการเป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการทำหน้าที่และคุณภาพของอวัยวะระบบต่างๆรวมทั้งตัวบุคคลให้ทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹ พัฒนาการในช่วงวัยเด็กมีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นช่วงเวลาที่สำคัญที่สุดในการสร้างรากฐานของชีวิตและจิตใจ² พัฒนาการในเด็กปฐมวัยประกอบด้วยพัฒนาการหลัก ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา และด้านอารมณ์สังคม³ พัฒนาการเด็กมีการพัฒนาเป็นลำดับขั้น สามารถคาดเดาได้ และมีความเฉพาะในเด็กแต่ละคน⁴

ประเทศไทยยังพบปัญหาพัฒนาการเด็กล่าช้าอยู่ ดังรายงานประจำปี 2560 ของสถาบันพัฒนานามัยเด็กแห่งชาติ จากการสุ่มสำรวจพัฒนาการเด็กปฐมวัย 4 ช่วงวัย ในเด็กไทยอายุ 9, 18, 30, และ 42 เดือน โดยพบว่าเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าร้อยละ 19.84, 24.50, 22.38, และ 25.33 ตามลำดับ และภาพรวมของพัฒนาการสงสัยล่าช้าถึงร้อยละ 235 ซึ่งสาเหตุของพัฒนาการล่าช้าหรือสงสัยล่าช้ามาจากหลายปัจจัย โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ปัจจัยด้านเด็ก ปัจจัยด้านบิดามารดา ปัจจัยด้านการดูแลขณะตั้งครรภ์ และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก^{2,6} ซึ่งในประเทศไทยพบว่าผู้ปกครองเด็กบางส่วนยังมีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไม่เพียงพอ ดังการศึกษาพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครอง

เด็กอายุ 2-5 ปี พบว่า ผู้ปกครองเด็กมีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการอยู่ในระดับปานกลาง⁷

การส่งเสริมพัฒนาการเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีพัฒนาการสูงขึ้นตามศักยภาพของเด็กสามารถส่งเสริมได้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงวัย โดยอาศัยความรู้และความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการเด็กปกติ⁸ ครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ประสบการณ์ส่วนใหญ่ของเด็กเล็กจะได้อมาจากครอบครัว สมาชิกในครอบครัวจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างเด็กกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว⁹ ดังนั้นแม้ว่าเด็กจะเข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและได้รับการส่งเสริมพัฒนาการจากครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแล้ว แต่ครอบครัวของเด็กเองก็ยังมีอิทธิพลต่อพัฒนาการเด็กเล็กมากที่สุด ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยลักษณะการมีส่วนร่วมที่สำคัญประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล¹⁰ ซึ่งมีการศึกษาพบว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหรือครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีผลต่อพัฒนาการที่ดีขึ้นของเด็ก¹¹ ดังนั้นการส่งเสริมให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กจึงมีความจำเป็นยิ่ง

จากข้อมูลเบื้องต้นพบว่า การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมด้วย ซึ่งจากการสุ่มสำรวจพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษาพบว่า ยังพบเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้าอยู่ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ประกอบกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยังไม่มีรูปแบบในการส่งเสริมพัฒนาการผ่านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองหรือครอบครัวมาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ณ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันป่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

คำถามการวิจัย

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีลักษณะเป็นอย่างไร
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีประสิทธิผลอย่างไร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็กทั้งหมดที่มาใช้บริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษาและผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนของครอบครัว จำนวน 31 คู่
2. กลุ่มแกนนำ เลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษา ได้แก่ ตัวแทนผู้ปกครอง 2 คน ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ปลัดเทศบาล 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข 2 คน รวมจำนวน 8 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานพัฒนาจากกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ¹² ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการแบ่งระยะดำเนินการ

การเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ

1. คณะผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหา ณ ปัจจุบัน โดยคัดกรองพัฒนาการเด็กและสำรวจพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองเด็กทุกคนที่มาใช้บริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีศึกษา โดยใช้แบบทดสอบพัฒนาการเด็ก Denver II และแบบประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง พร้อมทั้งพูดคุยถึงปัญหาพัฒนาการเด็กและการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร่วมกับผู้ปกครองในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. ประชุมกลุ่ม (Group discussion) จำนวน 2 ครั้ง

ครั้งที่ 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการประเมินพัฒนาการเด็ก

แก่กลุ่ม ผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสอบถามความเข้าใจความต้องการเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก และสอบถามปัญหาในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก จากนั้นให้ผู้ปกครองเลือกตัวแทนผู้ปกครอง 2 คน เพื่อเข้าร่วมเป็นแกนนำในการวางแผนพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ครั้งที่ 2 ผู้วิจัยนำเสนอผลการประเมินพัฒนาการเด็ก พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครอง และผลการประชุมร่วมกับกลุ่มผู้ปกครองในครั้งที่ 1 แก่กลุ่มแกนนำ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันและเสนอแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยร่วมกัน

ระยะที่ 2 ระยะดำเนินการตามรูปแบบที่พัฒนาเป็นการนำกิจกรรมที่พัฒนาจากข้อเสนอของกลุ่มแกนนำและการทบทวนวรรณกรรมไปสู่การปฏิบัติ

ระยะที่ 3 ระยะประเมินผล

1. ขึ้นประเมินผลการปฏิบัติ เป็นการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยการประเมินพัฒนาการเด็กและพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครองเด็กที่เข้ารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หลังผู้ปกครองปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการแก่บุตรหลานของตน

2. ประชุมกลุ่ม เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ที่ได้และคืนข้อมูลสู่ชุมชน

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้รับการพิทักษ์สิทธิตามหลักจริยธรรมการวิจัย ตามเอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

ในมนุษย์ มหาวิทยาลัยพะเยา เลขที่ 56-02-04-0038 โดย
ข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บอย่างมิดชิด ไม่มีการเปิดเผยชื่อ นามสกุล
ของผู้เข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยจะรายงานผลการวิจัยและการเผยแพร่
ในภาพรวม

เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

1. แนวคำถามในการประชุมกลุ่มเพื่อพัฒนารูปแบบ
การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
ปฐมวัย โดยแนวคำถามพัฒนาจากคณะผู้วิจัย มีลักษณะเป็น
คำถามปลายเปิด

2. โปรแกรมการจัดอบรมให้ความรู้ คณะผู้วิจัย
พัฒนากิจกรรมในโปรแกรมจากผลการประชุมกลุ่มแกนนำ
และการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
ผู้วิจัยนำคู่มือส่งเสริมพัฒนาการที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความ
เหมาะสมของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน

3. แบบทดสอบพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II
ประกอบด้วยข้อทดสอบ 125 ข้อ 4 ด้านได้แก่ ด้านสังคม
และการช่วยเหลือตัวเอง ด้านภาษา ด้านการใช้กล้ามเนื้อเล็กและ
การปรับตัว และด้านการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ แบบทดสอบ
พัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II สร้างมาจากผู้เชี่ยวชาญ
ด้านพัฒนาการเด็ก มีค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.99 และ
ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นแบบทดสอบซ้ำเท่ากับ 0.9013

4. แบบสอบถามพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
ของผู้ปกครอง การศึกษาครั้งนี้ใช้แบบสอบถามพฤติกรรม
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง¹⁴ ที่ประกอบด้วย
ข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ ครอบคลุมพฤติกรรมส่งเสริม
พัฒนาการเด็ก ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก/
สติปัญญา ด้านการเข้าใจภาษา ด้านการใช้ภาษา ด้านการช่วย
เหลือตนเองและสังคม และด้านวิธีการสอน โดยมีค่าความตรง
ของเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหา
ความสอดคล้องภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ
ครอนบาค เท่ากับ 0.97¹⁴

วิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติ
พรรณนา แจกแจงความถี่ และร้อยละ

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครอง ก่อนและหลัง
การใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริม

พัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ t-test

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของพัฒนาการเด็ก
ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการ
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยใช้สถิติ McNemar test

ผลการวิจัย

1. ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัยที่มารับ
บริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านสันป่าม่วง จำนวน 31 คน ส่วน
ใหญ่ มีอายุระหว่าง 2 - 3 ปี และ 3 - 4 ปี อายุเฉลี่ย 2 ปี 9
เดือน ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่ร้อยละ 74.20 เป็นครอบครัว
ขยาย และส่วนใหญ่ร้อยละ 83.87 มีรายได้ของครอบครัว
เพียงพอกับการใช้จ่าย และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 54.84
มี ปู่ ย่า ตา ยาย เป็นผู้ดูแลหลักของเด็กในครอบครัว
ดังตารางที่ 1

2. การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวใน
การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะ
เตรียมการ ระยะดำเนินการ และระยะประเมินผล ซึ่งสามารถ
สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการมีส่วนร่วมของ
ครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยได้ 5 องค์
ประกอบ ได้แก่ การประเมินปัญหา การนำเสนอข้อมูลและ
วิเคราะห์ข้อมูล การจัดกิจกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง
และการติดตามประเมินผล ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การประเมินปัญหา ในการศึกษา
ครั้งนี้มีการประเมินปัญหาพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ได้แก่ การประเมินพัฒนาการเด็กและการประเมินพฤติกรรมส่งเสริม
พัฒนาการของผู้ปกครองเด็กทั้งหมดที่มาใช้บริการในศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์และข้อมูลก่อน
การดำเนินการ

องค์ประกอบที่ 2 การนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์
ข้อมูล การศึกษาครั้งนี้มีการดำเนินการดังนี้

ครั้งที่ 1 นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับ
กลุ่มผู้ปกครองเด็กทั้งหมดในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้ผู้
ปกครองทราบถึงสภาพปัญหา ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยการเกิด
ปัญหา และค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยังให้ผู้
ปกครองร่วมกันเลือกตัวแทนผู้ปกครองเพื่อเข้าร่วมกับกลุ่มแกน
นำในการวางแผนส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

ครั้งที่ 2 นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับ
กลุ่มแกนนำซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
ในพื้นที่ ได้แก่ ตัวแทนผู้ปกครอง 2 คน ครูผู้ดูแลเด็ก 1 คน

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (N = 31)	ร้อยละ
ช่วงอายุเด็ก (ปี)		
2-3 ปี	14	45.16
3-4 ปี	14	45.16
4-5 ปี	3	9.68
($\bar{X}$ = 2 ปี 9 เดือน)		
ลักษณะครอบครัว		
ครอบครัวเดี่ยว	8	25.80
ครอบครัวขยาย	23	74.20
รายได้ของครอบครัว		
พอใช้	26	83.87
ไม่พอใช้	5	16.13
เหลือเก็บ	0	0
ผู้ดูแลหลัก		
บิดา	1	3.23
มารดา	9	29.03
บิดาและมารดา	4	12.90
ปู่ ย่า ตา ยาย	17	54.84

เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข 2 คน ผู้นำชุมชน 1 คน และ ปลัดเทศบาล 1 คน ในการวางแผนดำเนินการ โดยกลุ่มแกนนำได้วิเคราะห์ปัญหาและร่วมกันวางแผนกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยมีรายละเอียดของกิจกรรม ดังนี้ 1) จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครองและผู้ดูแลในเรื่องการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย โดยควรใช้วิธีการสอนที่น่าสนใจ และน่าติดตาม 2) พัฒนาคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยของผู้ปกครอง โดยคู่มือควรมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้ดูแลหลักของเด็กเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ปกครองดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง 4) พัฒนาแนวปฏิบัติของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเรื่องการติดตามพัฒนาการเด็กตลอดจนการประสานงานเมื่อพบปัญหา

องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรม ในการศึกษาครั้งนี้มีการจัดโปรแกรมอบรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยกิจกรรมได้มาจากข้อเสนอแนะการจัดกิจกรรมของกลุ่มแกนนำและการทบทวน

วรรณกรรม ซึ่งกิจกรรมประกอบด้วย 1) อบรมให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง โดยวิธีการสอนแบบบรรยายในกลุ่มใหญ่ สาธิตและสาธิตย้อนกลับในกลุ่มย่อย กรณีผู้ปกครองไม่ได้เข้าร่วมอบรมผู้วิจัยให้ความรู้แก่ผู้ปกครองเป็นรายบุคคล 2) มอบคู่มือการส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่พัฒนามาจากการทบทวนวรรณกรรมและข้อเสนอแนะจากครูศูนย์เด็กเล็กและตัวแทนผู้ปกครอง โดยเนื้อหาประกอบด้วยพัฒนาการและวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัยครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้านแก่ผู้ปกครองทุกราย 3) มอบชุดอุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการเด็กตามวัยแก่ผู้ปกครองทุกรายเพื่อใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 4) จัดกิจกรรมให้ผู้ปกครองร่วมประดิษฐ์ของเล่นหรือสื่อส่งเสริมพัฒนาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดเวทีนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชื่นชมผลงาน และมอบรางวัลแก่ผลงานที่มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำไปใช้ได้จริง

องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ในการศึกษาครั้งนี้สนับสนุนให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมดังนี้ 1) ร่วมตัดสินใจ โดยหลังรับทราบปัญหาผู้ปกครองทุกคนยินดีเข้าร่วมกิจกรรม 2) ร่วมดำเนินการ ผู้ปกครองร่วมดำเนินการ

ในทุกขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบ ได้แก่ 2.1) การวางแผน ผู้ปกครองเด็กได้เข้าร่วมประชุมเพื่อรับทราบปัญหาและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา และตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 2 คน เข้าร่วมวิเคราะห์ปัญหาและให้ข้อเสนอในการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกับกลุ่มแกนนำในการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 2.2) การพัฒนาคู่มือ ตัวแทนผู้ปกครองจำนวน 5 คน ร่วมให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยสำหรับผู้ปกครอง 2.3) การนำไปใช้ ผู้ปกครองทุกคนได้รับความรู้ ได้รับคู่มือและอุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก และนำไปส่งเสริมพัฒนาการบุตรหลานของตน 2.4) การประเมินผล ผู้ปกครองเข้าร่วมการประชุมสรุปผลการวิจัยและร่วมกันสะท้อนคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กและการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่องยั่งยืน

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผล ในการศึกษาครั้งนี้มีการติดตามประเมินผลพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครองและพัฒนาการเด็กหลังการใช้รูปแบบและคืนข้อมูลสู่ชุมชน ดังนี้ 1) ติดตามประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองและประเมินพัฒนาการเด็ก

ทั้งหมด หลังผู้ปกครองส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นเวลา 1 เดือน 2) นำเสนอข้อมูลย้อนกลับสู่กลุ่มผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้รับทราบผลการปฏิบัติ กรณีเด็กมีพัฒนาการสงสัยล่าช้าคณะผู้วิจัยได้ให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเป็นรายบุคคล แจ้งให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับทราบข้อมูลเพื่อกระตุ้น ติดตาม และส่งต่อข้อมูลพัฒนาการเด็กไปยังสถานอนามัย 3) สรุปแนวปฏิบัติในการติดตามพัฒนาการเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดังนี้ ครูผู้ดูแลมีการติดตามข้อมูลพัฒนาการเด็กรายบุคคลอย่างต่อเนื่อง เมื่อสงสัยว่าเด็กมีพัฒนาการไม่สมวัย ครูผู้ดูแลจะแจ้งผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อทำการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลร่วมกัน

3. คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการโดยรวม หลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการพบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาคะแนนพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการรายด้านพบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านการเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการก่อนและหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (N = 31)

พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ	ก่อนการใช้		หลังการใช้		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
พฤติกรรมโดยรวม	103.52	8.09	107.71	6.57	-2.312	.028*
พฤติกรรมรายด้าน						
วิธีการสอน	17.23	2.59	17.39	2.40	-.305	.763
ด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่	16.13	2.58	17.13	1.91	-1.532	.136
ด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก/สติปัญญา	16.55	2.67	17.45	1.98	-1.662	.107
ด้านการเข้าใจภาษา	17.74	1.61	18.77	1.47	-2.730	.01*
ด้านการใช้ภาษา	18.03	2.09	18.87	1.28	-2.259	.031*
ด้านการช่วยเหลือตนเองและสังคม	17.84	1.61	18.10	1.85	-.643	.525

* p < .05

4. พัฒนาการเด็กก่อนและหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กพบว่า จำนวนเด็กที่มีพัฒนาการปกติหลังการใช้รูปแบบมีจำนวนมากกว่าก่อนการใช้รูปแบบจากเดิม 22 คน เป็น 28 คน แสดงให้เห็นว่าพัฒนาการของเด็กหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .031$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบพัฒนาการโดยรวมก่อนและหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย (N = 31)

พัฒนาการเด็ก	ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง
ปกติ	22	28
สงสัยว่าช้า	9	3
รวม	31	31

สรุปและอภิปรายผล

อภิปรายผลตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย มีอายุเฉลี่ย 2 ปี 9 เดือน ผู้ดูแลหลักส่วนใหญ่ร้อยละ 54.8 เป็น ปู่ ย่า ตา ยาย อธิบายได้ว่าเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 74.20 อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย โดยมีบิดา มารดา และมีปู่ ย่า ตา ยาย อาศัยร่วมอยู่ด้วย ซึ่งอธิบายได้ว่าการดูแลเด็กโดยปู่ ย่า ตา ยาย เป็นค่านิยมของคนไทย ประกอบกับบิดามารดาต้องแสวงหารายได้เพิ่มขึ้น และอัตราการหย่าร้างที่สูงขึ้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้บิดามารดาต้องฝากเด็กไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งพบได้ทั้งการฝากเลี้ยงในช่วงกลางวัน และการทิ้งเด็กไว้กับปู่ ย่า ตา ยาย โดยลำพัง¹⁵

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

การศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การประเมินปัญหา เป็นการประเมินสภาพปัญหาและความรุนแรงของปัญหาของกลุ่มตัวอย่างก่อนการพัฒนารูปแบบ โดยการศึกษาครั้งนี้มีการประเมินสภาพปัญหาที่มีความครอบคลุมทั้งตัวเด็กและผู้ปกครอง คือ การทดสอบพัฒนาการในเด็กปฐมวัย และการประเมินพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครอง ทำให้ทราบข้อมูลสภาพปัญหาที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งพบว่าการประเมินสภาพปัญหาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเริ่มดำเนินการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน^{11,16} องค์ประกอบที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอ

ข้อมูล เป็นการนำเสนอข้อมูลภายใต้หลักฐานเชิงประจักษ์ แก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทั้งในส่วนของคุณครูหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัด และบุคลากรด้านสุขภาพที่รับผิดชอบเรื่องพัฒนาการเด็กในชุมชน เพื่อระดมความคิดวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางร่วมกันและเพื่อวางแผนพัฒนารูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับปัญหาของกลุ่มตัวอย่าง ทำให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบปัญหาที่แท้จริง กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการที่เป็นไปได้ร่วมกัน ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งพบว่าการระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำคัญความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญ¹⁷ และสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมสุขภาพเด็กโดยชุมชนมีส่วนร่วมที่พบว่า การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาพัฒนาการเด็กด้วยบทบาทของบิดา มารดาให้เกิดความต่อเนื่องและยังยืนต้องอาศัยการสร้างนโยบายสุขภาพและความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน¹⁸ องค์ประกอบที่ 3 การจัดกิจกรรม โดยกิจกรรมในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. การให้ความรู้แก่ผู้ปกครองในรูปแบบการบรรยายและการฝึกปฏิบัติ 2. การมอบคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กแก่ผู้ปกครอง 3. การมอบชุดอุปกรณ์ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยแก่ผู้ปกครอง 4. การนำไปปฏิบัติของผู้ปกครอง 5. การผลิตของเล่นและสื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้ปกครองและจัดเวทีนำเสนอ ซึ่งกิจกรรมในครั้งนี้พัฒนามาจากข้อเสนอ

ของกลุ่มแกนนำภายใต้บริบทของกลุ่มตัวอย่างส่งผลให้ผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นอกจากนี้การจัดทำคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็กสำหรับผู้ปกครองเพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กครั้งนี้ได้พัฒนารูปแบบคู่มือให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่าง มีการรับฟังข้อเสนอแนะจากตัวแทนผู้ปกครองและครูผู้ดูแลเด็ก จึงทำให้ง่ายในการนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา ที่พบว่าผู้ปกครองที่ได้รับการฝึกอบรมจะมีความรู้ในเรื่องการเฝ้าระวังและการส่งเสริมพัฒนาการเพิ่มมากขึ้น¹¹ และมารดาที่ได้รับโปรแกรมสุขศึกษาที่ส่งเสริมความรู้ การฝึกทักษะ และเสริมประสบการณ์ด้านการเลี้ยงดูบุตร มีพฤติกรรม การเลี้ยงดูบุตรที่สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม¹⁹ นอกจากนี้การจัดกิจกรรมประดิษฐ์ของเล่นแก่เด็กและจัดเวทีนำเสนอช่วยให้ผู้ปกครองได้คิดวิเคราะห์ ทำให้เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้น ผู้ปกครองรู้สึกสนุก กระตือรือร้น และมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรหลานของตนอย่างแท้จริง องค์ประกอบที่ 4 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการ การศึกษาครั้งนี้ให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการพัฒนาแบบ ได้แก่ 1) ร่วมตัดสินใจ 2) ร่วมดำเนินการ ในขั้นตอนการวางแผน การพัฒนาคู่มือ การปฏิบัติจริง และการผลิตของเล่นหรือสื่อส่งเสริมพัฒนาการจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าประกวด และ 3) ร่วมประเมินผล ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ ทำให้ผู้ปกครองมีเป้าหมายในการดำเนินงาน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ จึงมีความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมตามมา สอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของครอบครัวและครูพี่เลี้ยง เป็นกลยุทธ์หนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการกระตุ้นและส่งเสริมพัฒนาการเด็ก¹¹ องค์ประกอบที่ 5 การติดตามประเมินผล เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบและคืนข้อมูลสู่ชุมชน โดยการศึกษาครั้งนี้มีการประเมินพัฒนาการเด็ก และพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กของผู้ปกครองหลังการดำเนินกิจกรรม การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเด็ก เพื่อให้ทราบผลการดำเนินการ ทำให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและเห็นประโยชน์ในการดำเนินการ ทำให้ผู้ปกครองเกิดการปฏิบัติที่ยั่งยืนตามมา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

1. คะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ

หลังการทดสอบเพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ส่งผลให้ผู้ปกครองเกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติที่ถูกต้อง สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมกับเด็กที่อยู่ในความดูแลของตน ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาศักยภาพครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โดยพบว่าหลังการได้รับโปรแกรมที่ประกอบด้วย การสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ปัญหา การให้ความรู้ การสะท้อนคิด และสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ดูแล ส่งผลให้พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็กช่วงอายุ 1-2 ปี และ 2-3 ปีของผู้ปกครองสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม²⁰ และการศึกษาผลของโปรแกรมสร้างเสริมศักยภาพครอบครัวและการส่งเสริมกระตุ้นพัฒนาการโดยการเล่นที่พบว่า ผู้ปกครองที่ได้รับโปรแกรมมีคะแนนพฤติกรรมการดูแลเด็กสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรม²¹

2. พัฒนาการเด็ก พบว่าพัฒนาการเด็กหลังการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยจำนวนเด็กที่มีพัฒนาการปกติเพิ่มขึ้นจาก 22 ราย เป็น 28 ราย แสดงให้เห็นว่าการศึกษานี้ผู้ปกครองมีการส่งเสริมพัฒนาการเหมาะสมตรงตามลักษณะของเด็ก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากรูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวนี้พัฒนาขึ้นเฉพาะสำหรับกลุ่มตัวอย่าง และมีการอธิบายวิธีการส่งเสริมพัฒนาการรายบุคคลกับผู้ปกครองเด็กที่มีพัฒนาการสงสัยล่าช้า ทำให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจและส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสมกับบุตรหลานของตน ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาที่พบว่า การให้ความรู้ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและครูพี่เลี้ยงในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียนที่มารับบริการในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกลยุทธ์หนึ่ง ส่งผลให้เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าได้รับการกระตุ้นจนเด็กมีพัฒนาการปกติ¹¹

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กไปใช้ตามบริบทของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. การประเมินพัฒนาการควรมีการประเมินอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการติดตามพัฒนาการ

เด็กและให้การช่วยเหลือตั้งแต่ระยะแรกๆที่พบการเปลี่ยนแปลง

3. ควรส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการส่งเสริมพัฒนาการหรือส่งเสริมสุขภาพเด็ก ตั้งแต่กระบวนการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ดำเนินการ และประเมินผล เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจ เห็นความสำคัญ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ทำให้เกิดการปฏิบัติที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรเกี่ยวกับการฝึกอบรมผู้ปกครองให้มีความรู้ความเข้าใจในการประเมินพัฒนาการและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

References

1. Kotchabhakdi N. Child Development. In: Hansakunachai T, Roongpraiwan R, Theeranate C, Fuangfoo A, Sutthritpongsa S, Noipayak P, editors. Textbook of developmental and behavioral for medical practice. Bangkok: Beyond Enterprise; 2011. p. 1-25. (in Thai)
2. Kue-iad N, Chaimay B, Woradet S. Early Childhood Development among Thai Children Aged Under 5 Years: A Literature Review. The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health. 2018; 5(1): 218-296. (in Thai)
3. Cook JL, Cook G. Child Development: Principles and Perspectives. 2nded. Boston: Pearson; 2010.
4. Bjorklund DF, Blasi CH. Child & Adolescent Development: An Integrated Approach. Canada: Wadsworth Cengage Learning; 2012.
5. National Institute of Child Health, Department of Health: Ministry of Public Health. Annual Report 2017. Bangkok: Samcharoen Panich; 2017. (in Thai)
6. Martorell G, Papalia DE, Feldman RD. A child's world: infancy through adolescence. New York: Mc Graw Hill Education; 2014.
7. Thisara P, Ponmark J, Seekhao P. Sinlapawit-thayathon B. Predictive Factors of Parental Behaviors on Promoting Early Childhood Development in Phayao Province. Journal of Nursing and Health Care. 2017; 35(2): 169-176. (in Thai)
8. Sriwongpanich N. Developmental promotion. In: Hansakunachai T, Roongpraiwan R, Sutthritpongsa S, Chonchaiya W, editors. Textbook of Child development and behavior: Caring for healthy children. 3 vols. Bangkok: Beyond enterprise; 2012. p. 94-107. (in Thai)
9. McDevitt TM, Ormrod JE. Child development and education. Harlow: Pearson; 2014.
10. Cohen JM, Uphoff NT. Participation's place in rural development: seeking clarity through specificity. World development. 1980; 8(3): 213-35.
11. Chaichanasang T, Posri A, Tangtumpitak T. The family participation in child development stimulation and promotion at child development center. Journal of Nursing Science & Health. 2018; 40(1): 95-104. (in Thai)
12. Kemmis S, McTaggart R. The action research planner. 3rd ed. Victoria: Deakin University Press; 1988. p. 8-11.
13. Kotchabhakdi N, Lertawasatratkul O. Training Manual Denver II. 6thed. Nakhonpathom: Graphic One; 2015. p. 1-6. (in Thai)
14. Chawaphanth S. Effects of teaching program on knowledge and behaviors of Guardians in promoting preschool child development at the Paemaefackmai day-care center. Chiangmai: McCormick Faculty of Nursing, Payap University; 2008. (in Thai)

15. Knodel J, Nguyen MD. Grandparents and grandchildren: care and support in Myanmar, Thailand and Vietnam. *Ageing & Society*. 2015; 35(9): 1960-88.
16. Jundaboot W, Yoosook W, Semrum W. Development guideline for promotion of preschoolers in child development center, Sewichian Municipal Subdistrict, Numyuen District, Ubonratchathani Province. *Journal of Education Research Faculty of Education, Srinakharinwirot University*. 2018; 13(1): 208-219. (in Thai)
17. Ridthplake S. The development on model for the promotion of 1 – 3 year old child development through the participation of family and community: A case study of Tambon Banyang, Amphoe Meuang, Changwat Buriram. *Research and Development Journal, Loei Rajabhat University*. 2016; 11: 99-109. (in Thai)
18. Thangtumpituk T. The Development of a Health Promotion Model for Children with the Community Participation. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2018; 19 Suppl May-August: 222-229. (in Thai)
19. Trakarnrungsee A, Sirisopon N, Boonchaythanasit K. Effectiveness of Health Education Program to Promote First Mothers's Child Rearing Behavior with 2 - 6 Months Old Child at Pranangklaohospital Nonthaburi Province. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2015; 16(3): 23-31. (in Thai)
20. Kaiyarach N. The effect of family competency development program on family's knowledge, attitude and behavior for promoting toddler development [dissertation]. Chonburi: Brurapha University; 2011. (in Thai)
21. Siriumpunkul P. Effectiveness of Parental Competencies and developmental Stimulation Program by Playing on the Knowledge, Parental Child-Care, and Adaptive behavior of children with Autism. *Journal of The Royal Thai Army Nurses*. 2015; 20(1): 311-320. (in Thai)